
Тов. Ленин ОЧИЩАЕТ
землю от нечисти.

Dalos György
Éhségsztrájk anno 1971

Adalékok egy Lukács–Kádár levélváltáshoz

Murányi Gábor, a HVG munkatársa és Sasvári Edit művészettörténész a Magyar Országos Levéltár, illetőleg a Közigazgatási Államtitkári Hivatal anyagából több dokumentumot bocsátott rendelkezésemre. Úgy gondolom, az a leghelyesebb, ha mindenekelőtt az alábbi levélváltást adom közre, a nyilvánvaló helyesírási tévedéseket korrigálva, a tárgyiakat lábjegyzetben helyreigazítva vagy a mai olvasónak elmagyarázva, s csak azután teszem hozzá az érintett jogán a magam szubjektív megjegyzéseit.

I

SZIGORÚAN BIZALMAS!

KJ/6

Feljegyzés a Titkárság tagjai részére

Kedves Elvtársak!

Bizonyára találkoztak már Dallos [a továbbiakban: Dalos – D. Gy.] és Haraszti nevű maoista-anarchista fiatalemberek egyetemi körökben, s részben rokonterületeken ismert ügyével. A közelmúltban a dolog élesebb fordulatot vett, sor került nevezettek őrizetbe vételre, s ennek nyomán bizonyos körökben egy hangulatkeltî kampányra. Az üggyel foglalkozik Biszku és Aczél elvtárs, továbbá az illetékes párt- és állami végrehajtó szervek.

Az ügybe én is belesodródtam, mivel Lukács György elvtárs két ízben interveniált nálam. Személyes tájékoztatás céljából csatoltan küldöm az ügy lényegét, s jelenlegi állását, a Lukáccsal kapcsolatos viszonyunkat megvilágító új keletű levélváltást.

Az anyagot kérem vissza.

1971. február 22.

Ü d v ö z l e t t e l

(kézírás)

(Kádár János)

Lássa:

Komócsin Zoltán (kézírásos láttamozás II. 22-i dátummal)

Nyers Rezsî (kézírásos láttamozás dátum nélkül)

Óvári Miklós (kézírásos láttamozás II. 23-i dátummal)

Pullai Árpád (kézírásos láttamozás, II. 23-i dátummal)

Mellékletek

II

SZIGORÚAN BIZALMAS!

Sajátkezű felbontásra

Inf. 1233

Tájékoztató a Politikai Bizottság tagjai részére

Kedves Elvtársak!

Bizonyára találkoztak már Dalos és Haraszti nevű maoista-anarchista fiatalemberek egyetemi körökben, s részben rokonterületeken ismert ügyével. A közelmúltban a dolog élesebb fordulatot vet, sor került nevezettek îrizetbe vételére s ennek nyomán bizonyos körökben egy hangulatkeltî kampányra. Az üggyel foglalkozik Biszku és Aczél elvtárs, továbbá az illetékes párt- és állami végrehajtó szervek.

Az ügybe én is belesodródtam, mivel Lukács György elvtárs két ízben interveniált nálam. A Titkárság tagjai a dolog menetében tájékoztatást kaptak, de szükségesnek tűnik, hogy a Politikai Bizottság tagjai is megismerkedjenek az üggyel. Csatolva van az a Lukáccsal történt levélváltás, amely megvilágítja az ügy lényegét, jelenlegi állását.

1971. február 24.

Ü d v ö z l e t t e l

(kézírás)

(Kádár János)

3 db. melléklet

III

Budapest, 1971. február 15.

Kedves Kádár elvtárs!

A napokban értesültem, hogy Dallos [a továbbiakban Dalos – D. Gy.] Györgyöt és Haraszti Miklóst internálták.

Ezzel kapcsolatban – visszatérve beszélgetésünkre – a következîket szeretném veled közölni. Elîször, megismétlem, hogy az említettek ún. maoista ideológiájával nem értek egyet, ezt az ideológiát a világsajtó nyilvánossága elîtt kritizáltam. Másodszor, nem helyeslem azt a taktikájukat, hogy felmondták a rendîri szabályoknak való engedelmeskedést, mivel a törvényességnek két vége van, és az egyik az állampolgárt éppúgy kötelezi, mint a másik a törvényes szerveket.

Mindamellett meg kell mondanom neked, méghozzá komoly nyomatékkal, hogy véleményem szerint itt az államhatalmi szervek részérîl súlyos politikai hiba és kifejezett törvénytelenség történt. Mindenekelîtt azért, mert a rendîri felügyeletet megindokló szövegekbîl világosan kitűnik, hogy az említetteket nézeteik képviselete miatt helyezték rendîri felügyelet alá. Ha bármi egyebet követtek volna el, megindították volna ellenük a törvényes eljárást, ez az illetékes szervek kötelessége lett volna. Ha pedig bárkit is nem antiszocialista (ha mégoly zavaros és téves) elveinek képviselete miatt rendîri felügyelet alá vetnek, ez gyakorlatilag visszatérést jelent a Rákosi-idîk módszereihez, és holnap általánossá válhat, hogy bármely eszméivel visszatetszést vagy vitát provokáló ideológust hasonlóképpen rendîri felügyelet alá vetnek. Nem állítom, hogy ennek az eljárásnak az általánosítása jelenleg bárkinek a szándéka volna, de te magad is tudod, hogy milyen végzetes következményekkel jár a politikában hibás, törvénytelen precedensek teremtése. Másodszor megjegyzem, hogy a mai feszült helyzetben az illetékes szervek, nyilván saját presztízsükre hivatkozva, egy magában véve jelentéktelen ügybîl olyan feszültséget provokáltak, amely bármelyik pillanatban ifjúsági ellenakciókat, és ezzel még nagyobb mérvű megtorlást válthat ki. Ennek veszélyességére, úgy hiszem, szükségtelen téged figyelmeztetni.

Végezetül egy személyes megjegyzést. Én ez ügyben írtam Aczél elvtársnak, beszéltem veled. Figyelmeztetéseim eredménye szemlátomást az internálás volt. Ugyanakkor párhuzamosan folyik a párt vezetî munkatársainak baráti hangulatú beszélgetéssorozata, konzultációja velem, amelyen szüntelenül a véleményemet kérik különbözî, igen bonyolult kérdésekben, és biztosítanak, hogy az általam mondottak mély benyomást tesznek. Ezt a kettîsséget nem tudom îszinte motívumokkal magyarázni. Igen szeretném, ha a nagy horderejű kérdésekben általam állítólag kiváltott mély benyomások helyett a kisebb kérdésekben hallgatnának a tanácsomra és mielîbb rendbe hoznák Dalos György és Haraszti Miklós ügyét.

Kommunista üdvözlettel:

(aláírás)

(Lukács György)

A szöveg alatt kézírással:

L. Kádár, II. 20.

IV

(Dátum nélkül.)

Kedves Kádár elvtárs!

Folytatnom kell a Haraszti–Dalos ügyben egyoldalú levelezésünket. Egy olyan forrásból, amelyet alapos okból nem vagyok hajlandó feltárni, de amelynek szavahihetîségében bízom, a következî információt kaptam.

Haraszti és Dalos 8 napi éhségsztrájk után életveszélyes állapotba kerültek. Ekkor az orvosi vizsgálat illetve kezelés megkezdését feltételhez kötötték (!) az éhségsztrájk abbahagyásához. A két foglyot két különbözî korházban többször fizikailag bántalmazták, mi több, Dalosnét (egy asszonyt!) is ütlegelték. Ebben a pillanatban nem érzem szükségét annak, hogy ideológiai árnyalatokról értekezzek, így arról, hogy miképp illik politikai foglyok efféle “kezelése” a kongresszuson elhangzottakhoz, vagy bármilyen, magára valamit adó politikai gyakorlathoz. Mindössze nyomatékosan fel akarom hívni a figyelmedet a két ember halálához is vezethetî (!) bánásmódra, egy tragikus veszély lehetîségére.

Végül csak annyit: neked, a Péter Gábor-féle ÁVH egykori megkínzott foglyának, aki nehéz idîben ügyeltél arra, hogy a vezetésed alatt álló, polgárháborús helyzetben lévî országban a politikai foglyokat ne bántalmazzák, személyes politikai becsületed kérdése, hogy az említett információt kivizsgálod-e, s ha csak egy kis töredékét is igaznak találod, eljársz-e azok ellen, akik tetteikkel így mocskolják be a szocializmust.

Politikai morálod iránti bizalommal és kommunista üdvözlettel:

(aláírás)

(Lukács György)

Alatta kézírással:

L. Kádár II. 20.

[A két Lukács-levél bal oldali margóján minden bizonnyal Kádár kézírásával összesen hat arab szám jelzi azokat a problémákat, amelyekre a párt fîtitkára válaszlevelében ki akart térni.]

V

Lukács György elvtársnak

B u d a p e s t V.

Belgrád rakpart 2.

(A megszólítással egy vonalban kézzel: Lerakni. Kádár II. 22.)

Tisztelt Lukács elvtárs!

Szombaton egy idîben kaptam kézhez Dalos György és Haraszti Miklós ügyében írt, e hó 15-én kelt leveled és az azt kiegészítî pótlólagos írásodat. Az alábbiakban tudok válaszolni a felvetett kérdésekre:

Dalost és Harasztit nem – egyébként elfogadhatatlan – maoista és anarchista nézeteik, hanem az [a géppel írott és áthúzott “osztály” szó helyett fölötte kézírással – D. Gy.] ország érdekeit károsító és politikai rendjét veszélyeztetî tetteik és magatartásuk alapján helyezték rendîri felügyelet alá.

– Leveledben közlöd, hogy magad sem helyesled állampolgársági engedetlenségüket, azon “taktikájukat”, hogy “felmondták” a rendîri felügyeletet. Megjegyzésem:

Idîközben megismerkedtem az általad közvetített “nyilatkozatukkal” és egyéb viselt dolgaikkal. Kijelenthetem, hogy nincs a világon egyetlen szervezett állam, amelyik az ilyen semmibevételt és arcátlanságot szó nélkül tudomásul vehetné, és nem tűrheti el ezt természetesen a Magyar Népköztársaság sem.

– Azt állítod, hogy ebben az ügyben írtál Aczél elvtársnak, beszéltél velem és “figyelmeztetésed eredménye az internálás volt”. Ez részedrîl tévedés, a tényeket tekintve pedig nem igaz. Megjegyzésem:

Intervenciód alapján, kötelességszerűen és gondosan leellenîriztettem, hogy az eljáró hatóságok részérîl ténybeli tévedés, elfogultság, hatásköri túllépés, vagy más, hasonló rendellenesség nem fordult-e elî. Megállapítottam, hogy az eljárás megokolt és a törvény elîírásainak megfelelî volt.

– Tény, hogy idîközben Dalost és Harasztit a rendîri felügyelet megszegéséért felelîsségre vonták, és huszonöt nap elzárásra ítélték, amelyet nevezettek most töltenek le. Ez mindenféle intervenciótól független és mindenképpen megtörtént volna, mert ezt a törvény elîírása megköveteli.

– Leveledben a tények ismerete nélkül, egyoldalú, elfogult és a történteket hamisan beállító szóbeszédek alapján azt írod, hogy a két fogoly orvosi gondozását feltételekhez kötötték, hogy îket és hozzátartozóikat bántalmazták. Megjegyzésem: ez valótlanság és az eljáró hatóságok

megrágalmazása.

– Most valamit az ügy lényegérîl, kizárólag azoknak a kétségbevonhatatlan tényeknek alapján, amelyeket Te és én egyformán ismerünk, kezdve a Dalos és Haraszti által szabadon írt írásos nyilatkozattal, amely mindkettînk birtokában van. Mirîl is van szó valójában:

Amikor Dalos és Haraszti elîtt kihirdették – az általuk igazságtalannak tartott – rendîri felügyelet meghosszabbítását, számukra, tîlük függîen, többféle magatartás lehetîsége, több út állott nyitva.

Egy: tudomásul veszik a végzést, betartják az elîírásokat és megfelelî magatartást tanúsítva, nyugodtan várják, hogy a rendîri felügyeletet, annak lejártakor, mint ahogy ez végül is minden hasonló esetben történik, megszüntetik velük szemben.

Kettî: tudomásul veszik a végzést, és azzal szemben törvényességi óvást emelnek a Legfelsîbb Ügyészségen.

Három: tudomásul véve a végzést, közvetlenül vagy közbenjárást igénybe véve, akár a pártközponthoz fordulnak és politikai felülvizsgálatot kérnek az ügyben. Ők azonban mindezek helyett egy más utat választottak.

Ez a két fiatalember önerîbîl, vagy rossz tanácsadókra (a budapesti maoista rezidencia sugalmazására?) hallgatva, egymással összebeszélve, átgondolt elîzetes tervet készítve, a végrehajtást megszervezve, elhatározták, hogy provokálják a magyar hatóságokat; erîpróbába bocsájtkoznak. Elhatározták, semmibe veszik a hatósági végzést, kihívó, sokszorosított “nyilatkozatukat” megküldik barátnak és ellenségnek, politikai zsarolással meghátrálásra kényszerítik a magyar államot. Magatartásukból világosan kitűnik, arra is összebeszéltek, hogy további eljárás, îrizetbe vétel esetén ellenállnak (összerugdossák a kötelességüket teljesítî hatósági közegeket, éhségsztrájkba lépnek és közbotrányok keltésével fokozzák harcukat.

Mindezt végre is hajtották. De hibás maga a terv, és téves részükrîl a lehetîségekkel való számvetés is. Ezen az úton harcra igen, de megadásra nem lehet kényszeríteni bennünket; számukra és elvbarátaik számára ez az út sehová sem vezet.

Visszatérve Dalos és Haraszti személyére, én még mindig fenntartok magamban egy lehetséges enyhítî körülményt, a fiatal korukból következî meggondolatlanságot és felelîtlenséget. Bizonyos az, hogy saját kihívó és meg nem engedhetî elhatározásuk és annak végrehajtása eredményeként kerültek jelenlegi súlyos helyzetükbe. Kiút van számukra, ez is kizárólag rajtuk múlik: abba kell hagyniuk az állampolgári engedetlenség minden formáját, hogy ügyük számos komplikált kérdésével normálisan lehessen foglalkozni.

Ezek után rátérek leveled személyes vonatkozású kérdéseire:

Azzal hízelgek magamnak, hogy értem általános tevékenységed indító okait, legalábbis a lényeget illetîen, és tisztelem azokat; jóhiszeműségedrîl meg vagyok gyîzîdve. Te azonban mostani leveledben egy kissé általában is, a szóban forgó ügyben pedig külön,

megkérdîjelezted a mi jóhiszeműségünket.

Emlékeztetsz arra, hogy magam is szenvedî alanya voltam törvénysértéseknek. Én természetesen nem felejtettem el sem a törvénysértések áldozatait, sem a törvénysértések által a szocializmus ügyének okozott mérhetetlen károkat. De hangsúlyoznom kell azt is, hogy nekem 1956 október végének véres napjai – amelyeket szintén nem felejtek el – semmivel sem tűnnek szebbnek, mint a Rákosi nevéhez fűzîdî törvénysértések idîszaka. Én a magam számára mindkettîbîl levontam az elkerülhetetlenül szükséges következtetéseket. A szocializmus egyik fî garanciájának tartom, hogy hazánkban a kommunisták százezrei, még több híve ugyanúgy levonta a megfelelî következtetéseket azoknak a nehéz éveknek eseményeibîl, amikor elîbb egy okból, azután homlokegyenest ellenkezî okokból nem volt országunkban szocialista törvényesség és rend.

A párt vezetését, a kormányt, a hatóságok vezetîit általában, és minden konkrét esetben (ideértve természetesen a szóban forgó Dalos–Haraszti-ügyet is) az a kötelezî elv vezeti, hogy országunkban minden törvénytisztelî állampolgár sérthetetlen és teljes védelmet élvez, ugyanakkor – és ez nem kevésbé fontos – a Magyar Népköztársaság törvényes rendje is sérthetetlen.

Leveledben említed azt a hosszabb ideje folyó beszélgetéssorozatot is, amely közted és a párt egyes vezetîi között rendszeressé vált. Most kétségbe vontad, vajon a különbözî kérdések kapcsán kifejtett véleményed komolyan veszik-e. Ami engem illet – és véleményem nem elszigetelt – tisztelem benned napjaink jelentîs marxista tudósát, a nagy tapasztalatokkal rendelkezî kommunista forradalmárt, és a Veled folytatott beszélgetéseket hasznosnak tartom a magam számára, sît, s ez több, a pártvezetés munkája szempontjából is. Ugyanakkor elválaszt bennünket az a körülmény, hogy a pártvezetîség álláspontja számos kérdésben, néhány igen fontos kérdésben is eltér egymástól. De azt hiszem, e tekintetben mi nem csaptuk be egymást. Mi sohasem gondoltuk, hogy Te egy beszélgetés után mindenben elfogadod a pártvezetés álláspontját és másnap reggel azt hirdeted. Te se hitted, eddig nem is igényelted, hogy közöttünk vitás kérdésekben a pártvezetîség egy szóra feladja saját álláspontját, s attól kezdve a Te nézeteidet követi.

Befejeztem. Nézetem szerint megîrizve a kölcsönös megbecsülést, s feltételezve, hogy képesek vagyunk felhívni a másik fél figyelmét egy fontosnak tűnî kérdésre vagy nézîpontra, folytatni kell alkalmi beszélgetéseinket. Ha nem így, valódi mivoltukban és tényleges hasznosságuk szerint néznénk e beszélgetéseket – ugyan mi értelmük volna? Ha e beszélgetéseket üres óráknak fognánk fel, akkor meg kell mondani – nekünk itt a pártközpontban van éppen elég egyéb dolgunk is, és Te is hasznosabban tölthetnéd idîdet odahaza, tudományos munkáddal foglalkozva.

Beszélgetéseinket illetîen azt hiszem – bármilyen érdekesek egyébként – egyikünk részérîl sem csak passzióról van szó. Sokkal inkább egyfajta szükségszerűségrîl, ami egyszerűen abból következik, hogy különbözî területen és módon ugyan, de egyaránt ugyanannak az ügynek, a szocializmusnak a szolgálatára köteleztük el magunkat.

Minden jót.

Budapest, 1971. február 22.

Kommunista üdvözlettel

(aláírás)

(Kádár János)

Szerzőnk új könyve:
Takács Ferenc: Mobilis in Mobile

Kiemelt támogatónk: Táncsics Mihály Alapitvány
© Mozgó Világ 20